

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

- основі // 36. наук. праць. Пед. науки. Вип. 47. – Херсон: ХДУ, 2008. – С. 237.
2. Вербицький В. Проектна форма навчання і виховання у загально-освітніх навчальних закладах та позашкільних закладах освіти психолого-натуралістичного напрямку. Проблеми та шляхи їх вирішення // Рідна школа. – 2007. – № 3. – С.35-47.
 3. Фіцула М. Педагогіка. – К.: Академія, 2000. – С.283.
 4. Екологія: Реферативний журнал // Всеукраїнська екологічна ліга. – К., 2006. – Вип. 4 (12).
 5. Екологічна освіта і виховання: досвід та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2000.

Харченко О. М.*

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПОНЕНТІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розкрито основні компоненти та напрямки розвитку студентського самоврядування у ВНЗ.

Студентські роки більшість вважає чи не найкращими роками у своєму житті. Саме за студентства кожний стає по-справжньому дорослою людиною, сам приймає рішення, вирішує власні проблеми. Значна частина цих проблем – суто студентські, внутрішні проблеми ВНЗ.

Чекати на те, що проблеми хтось вирішить замість нас – доволі наївна думка.

Проблеми слід вирішувати самотужки. Утім, самому вирішувати всі проблеми важко. Саме тому необхідно об'єднуватися й вирішувати свої студентські проблеми разом. А це і є головним завданням студентського самоврядування.

Спочатку розглянемо, що таке самоврядування взагалі. «Великий тлумачний словник сучасної української мови» дає визначення самоврядуванню як «формі управління, за якого суспільство чи певна організація має право самостійно вирішувати питання внутрішнього керівництва» [1]. З цього можна зробити висновок, що студентське самоврядування – це участь студентів в управлінні закладом. Інакше кажучи, студентське самоврядування – це форма самоорганізації студентів, механізм представництва й відстоювання своїх прав, можливість самореалізації. Саме студентське самоврядування покликане захищати права студентів і бути їхнім представником в адміністраціях ВНЗ.

У типовому положенні, затвердженому Міністерством освіти і науки України, наведено таке визначення: «Самоврядування у вищому навчальному закладі – це самостійна громадська діяльність студентів з реалізації функцій управління вищим навчальним закладом, яка визначається адміністрацією, і здійснюється студентами у відповідності з метою й завданнями, які

* © Харченко О. М.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

стоять перед студентськими колективами» [2].

Найбільша проблема студентського самоврядування в Україні – це брак прийнятної законодавчої бази. Проблемою є й те, що немає чітко означеної компетенції органів студентського самоврядування, тобто визначених прав та обов'язків. До того ж, гостро постає питання невизначеного юридичного статусу органів студентського самоврядування (ОСС), що не дає їм права вступати в цивільні відносини. Серед важливих проблем слід відмітити й брак фінансування, тиск з боку адміністрації ВНЗ, її намагання керувати ОСС, інертність студентства й зневіра в можливість власними силами бодай щось змінити.

Однак під системним студентським самоврядуванням слід розуміти створення й діяльність системи органів студентського самоврядування.

Орган студентського самоврядування – це об'єднання студентів будь-якої частини студентської громади (ВНЗ, факультету, гуртожитку тощо) для реалізації діяльності студентського самоврядування. Тобто ОСС – це орган, що від імені студентів створює, ухвалює й реалізує свої рішення [3].

Органом студентського самоврядування може бути звичайна команда студентів, ініціативна група чи студентський парламент, рада, деканат та виконком.

Органи студентського самоврядування виконують завдань :

- працювати на студентів;
- представляти й висловлювати позицію студентів;
- репрезентувати студентську громаду в адміністрації ВНЗ й перед викладачами;
- захищати права й інтереси студентства;
- допомагати студентам та вирішувати їхні проблеми;
- інформувати студентство;
- сприяти створенню належних умов для навчання, проживання й відпочинку студентів;
- організовувати позанавчальне життя студентів: дозвілля, спортивні заходи, відпочинок тощо.

Для виконання своїх завдань ОСС має такі повноваження:

- вирішувати питання, що належать до компетенції ОСС;
- ухвалювати рішення й вимагати їх виконання;
- захищати права й інтереси студентів;
- користуватися навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою й оздоровчою базою ВНЗ;
- мати доступ до інформації ВНЗ;
- бути представленими у керівних органах ВНЗ;
- самостійно вирішувати питання своєї діяльності, мати різноманітні форми тощо.

Описати всі повноваження майже неможливо, але показати показати хіба що загальні напрямки. Звісно, що ОСС має й обов'язки, а саме:

- працювати в інтересах студентів і для студентів;
- представляти інтереси всіх студентів без винятку;

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

- захищати права й інтереси студентів;
- чітко дотримуватися законодавства України та Положення про студентське самоврядування свого закладу;
- виконувати рішення й вимоги вищих органів студентського самоврядування;
- інформувати студентство;
- звітувати перед студентством про свою діяльність.

Діяльність ОСС має полягати в розв'язанні студентами своїх задач і проблем. Це впливає із самої назви. ОСС повинні брати на себе ті питання, які можуть і мають бути вирішені студентами самостійно.

Тож розглянемо типові сфери діяльності ОСС.

Дозвілля. Цілком природно, що ОСС приділяє увагу організації студентського дозвілля. Це, порівняно з іншими напрямками, найпростіше організувати. ОСС здатне взяти це питання повністю під свій контроль. Більшість ОСС свою діяльність розпочинали саме з організації дозвілля.

Спорт. Організація спортивних гуртків і спортивних змагань.

Організація навчального процесу. Мається на увазі саме організація навчального процесу, тобто такі питання, як розклад занять, придатність аудиторії, парт тощо. Саме питання організації навчального процесу є в компетенції ОСС. Органи студентського самоврядування можуть, і повинні, впливати на складання зручного для студентів розкладу, порушувати питання про належні умови навчання тощо.

Житлово-побутовий напрям. Студенти, які мешкають у гуртожитках, мають чимало складнощів. Студентське самоврядування покликане контролювати житлові умови й вимагати від адміністрації їх поліпшення. ОСС має координувати процес поселення студентів і надавати згоду на їх виселення.

Студентські ЗМІ. Найпоширеніший варіант – це газети як друковані, так і настінні, можливе також і д्रोкове радіо, програми якого транслюють протягом перерв.

Відносини з адміністрацією. Організація представництва студентських інтересів в адміністрації, ведення переговорів з адміністрацією. Дехто вважає, ніби поява нової ланки між адміністрацією та студентами – це погано. Але ж ніхто не забороняє студентові звертатися до адміністрації вузу безпосередньо. Навпаки, саме ОСС структуровано представляють інтереси студентів. Представнику ОСС легше звернутися до адміністрації ніж пересічному студентові.

Наукова діяльність. Створення наукових товариств, проведення наукових конференцій.

Права студентів. Захист і відстоювання прав як у ВНЗ, так і поза ним. Це досить важливий пункт. Студентові щонайперше потрібен захист, захист його прав.

Допомога в організації гуртків та клубів за інтересами. Завжди є ініціативні студенти, які мають різні хобі: спорт,

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

туризм, співи, вишивання, КВН, бейс-джампінг – усе що завгодно, їм слід тільки допомогти самоорганізуватися й вирішити різні адміністративно-організаційні проблеми. Далі вони самостійно збиратимуться, шукатимуть нових членів тощо.

ОСС повинні брати на себе ті питання, які можуть і мають бути вирішені студентами самостійно.

Одна з форм роботи органів самоврядування – проведення зборів. Збори проводяться з метою розглянути нагальні або концептуальні питання, ухвалити рішення й довести до учасників зборів необхідну інформацію. Проводячи збори, слід чітко усвідомлювати, для кого вони проводяться та з якою метою. Від того, для кого їх проводять, і залежить спосіб здійснення зборів. Щоб не плутатися, умовно поділимо ОСС на два типи.

Перший – «Команда». Це справді команда, оперативна група (зазвичай до 10 людей), що збирається для вирішення робочих питань, ухвалення конкретних рішень та належного вирішення проблем. Збирається порівняно часто. Радше всього, це виконавчий ОСС.

Другий – «Рада». Це зазвичай виборно-представницький орган, який може складатися з чималої кількості учасників. Він вирішує загальні й концептуальні питання, заслуховує звіти. Наприклад, конференція делегатів, засідання парламенту, ради тощо.

Збори «Команди». Це зовсім неформалізоване засідання. Робочі збори ліпше проводити регулярно, бажано обрати конкретний день тижня. Зазвичай головна мета засідання – спланувати діяльність ОСС.

Збори «Ради». Ці збори не варто проводити надто часто. Раз на місяць або на квартал, залежно від того, що це за орган. Слід збиратися тоді, коли виникне потреба. Це формалізовані збори, що мають відбуватися за процедурою. Їх треба ретельно підготувати: заздалегідь визначати дати проведення, питання, які буде розглянуто, скласти список, підготувати звіти й сповістити про це кожного з учасників.

До речі, слушно на такі наради запрошувати цікавих гостей, які можуть чимось допомогти або поінформувати – це можуть бути як представники вашого ВНЗ, так і сторонні особи.

На будь-якому зібранні слід оголосити чітко визначений порядок денний. Крім того, необхідно вести протокол. У ньому необхідно розкрити головні пропозиції, рішення, розподіл голосів під час голосування тощо. Протокол зборів підписує голова або головуючий та секретар, а зберігати протоколи слід в окремій папці за хронологією. Протоколи виступають підтвердженням правочинності дальших дій усього ОСС або його підрозділів. Зазвичай протоколи офіційно оформлюються вже після зборів. Протоколи мають бути доступні для ознайомлення членам зборів. На зборах, як правило, затверджують плани роботи, обирають відповідальних, а відтак

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

і заслуховують їхні звіти. До зборів необхідно готуватися. Потрібно проводити збори так, щоб вони були цікавими й корисними для учасників. Якщо збори проходять нудно, то на наступні збори ніхто просто не прийде. Проводьте збори так, щоб на них приходили! Не забувайте про те, що збори слід проводити для учасників, а не для себе.

Невід'ємна складова якісної організації роботи – планування. Адже це простий та ефективний спосіб організації своєї діяльності, а не тільки бюрократія. Якщо ти робиш планування для себе, а не для формальності, – це стане потужним інструментом у твоїх руках. Планування полягає в розподіленні всієї роботи на окремі проекти й заходи. До того ж можливий розподіл за напрямками роботи.

Під час планування вкрай важливим є визначення відповідальних (за кожний окремий пункт може бути тільки один відповідальний) і строків виконання.

Розподіл функцій – досить важливий елемент менеджменту ОСС. Слід навчитися визначати обсяги робіт і відповідальності. Необхідно належно розподіляти роботу, учитися на своїх помилках і корегувати власні дії.

Проблема фінансування завжди стоїть доволі гостро для ОСС. Якщо під проект знайти кошти цілком реально, то знайти кошти для поточної діяльності насправді важко.

Джерелами фінансування для ОСС можуть бути:

- адміністрація ВНЗ, факультету;
- спонсорські та меценатські кошти;
- кошти профспілки (при належному встановленні відносин);
- кошти, зароблені самостійно (цілком реально);
- фонди й донорські організації;
- благодійні внески, у тому числі й самих студентів.

Насправді робота зі студентами – це найголовніше питання студентського самоврядування. Питання, що найчастіше виникає під час обговорення роботи зі студентами, – як студентів активізувати. Насправді проблема полягає не в пасивності студентів, адже студенти, як і будь-хто з молодих, – активні. Проблема полягає в тому, що студенти не вірять у себе, у власні сили, у можливість щось змінити. І це – хвороба, страшна хвороба. Але не варто впадати в розпач – ліки є. І ці ліки мають назву «лідер». Це ті люди, які прагнуть змін, які вірять у себе, які щось роблять і заряджають цим решту. Але все це загальні слова. Перейдімо до конкретних порад. Є два секрети, як побороти інертність і змінити ставлення студентів до ОСС.

Секрет перший – розпочинати працювати зі студентами першого курсу.

Коли студенти приходять на перший курс, то потрапляють до нового світу. Вони відкриті для сприйняття, адже приходять із зарядом енергії, готові сприймати інформацію й готові до дії.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

І саме тут їх потрібно й залучати до активного громадського життя. Якщо студента залучити до громадського життя з першого курсу, то відтак з ним можна буде працювати й на другому, третьому та четвертому курсах.

Секрет другий – своєю роботою слід зачепити кожного студента індивідуально. Студент має відчути діяльність студентського самоврядування безпосередньо на собі. Потрібно працювати не для студентства, а для студентів. Потенційний активіст – це студент, якого ти хочеш залучити до діяльності у своїй команді. Тут не слід забувати про таке. По-перше, те, куди ти запрошуєш студента, має бути цікавим для нього. Або просто цікавим, або цікавим саме для нього. У кожного є вільний час і студент хоче його проводити цікаво. Запропонуйте йому щось цікаве, що наповнить його життя. По-друге, якщо ОСС матиме високий рейтинг поваги серед студентів, то залучитися до ОСС стане престижно. По-третє, якщо в студента є власна ідея чи проект, то тут уже ти маєш долучитися й допомогти в її реалізації, твоя підтримка й буде мотивацією.

Студентський лідер – це лідер академічної групи, курсу, гуртожитку чи якоїсь іншої групи студентів. Активну позицію слід постійно винагороджувати. Грамоти, подяки, статті у студентській газеті, особиста подяка чи зустріч із керівництвом мають використовуватися комплексно. Навіть якщо людина зробила щось незначне, похвали її: це додасть їй стимулу. Обов'язково зробіть стенд для ОСС і регулярно розміщуйте на ньому інформацію про вашу діяльність чи просто корисну й цікаву інформацію.

Зробіть звіт по роботі ОСС за певний період. Звіт зробіть у цікавій формі, ілюстрований фотографіями, і роздайте його студентам. Пишіть про вашу діяльність у студентських газетах чи на Інтернет-сайтах, розповідайте про ОСС та його діяльність на зустрічах зі студентами, абітурієнтами. Але пам'ятайте, найкраща реклама – ваша робота.

Підсумовуючи, наголосимо, що студентське самоврядування – важлива складова життя ВНЗ. Саме участь студентів у самоврядуванні сприяє не лише вирішенню нагальних проблем молоді, а й, насамперед, становленню особистості, розвитку її самостійності, самодостатності, активної громадянської позиції, відповідальності, важливих комунікативних та організаторських умінь.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови // За ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпень : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
2. Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах. Інформаційний вісник. – К.: Вища освіта, 2002. – № 7 – С. 20-24.
3. Вища освіта в Україні. Навчальний посібник // За ред. В.Г. Кременя, С.М. Ніколаєнка – К.: Знання, 2005. – 327 с.